

Novruz bayramı təsviri sənətdə

Xalqımızın mənəviyyatında və məişətində minilliklərlə yaşatmış ol-
duğu, böyük coşqu və şövqlə sevə-sevə qeyd etdiyi ən qədim bayram-
lardan biri və bəlkə də birincisi Novruzdur. Hə-
yatın başlanğıcı qədim Şərqi fəlsəfəsində dörd ünsürün vəhdəti şəklin-
də qəbul edilir: od, su, hava, torpaq. Bahar bay-
ramı həyatın yenidən yaranışı, doğuşu kimi tə-
zahür olunur.

“İçərişəhərdə bayram”, qrafika sahəsində xalq rəssamları Əzim Əzimzadənin (1880-1943) “Tonçal üstündən tullamaq”, “Kos-kosa”, Elmira Şahtaxtinskayanın (1930-1997) “Novruz bayramı ərəfəsində”, “Qutablar”, əməkdar rəssamlar Ələkbər Rzaquliyevin (1903-1974) “Gələnə hədiyyə ilə” (“Köhnə Bakı” silsiləsindən), Arif Ələsgərovun (1944) “Novruz”, “Kəndirbazlar” və başqalarını qeyd etmək olar.

Yuxarıda sadalanan rəssamların çoxu artıq Azərbaycan təsviri sənət tarixində sözlərinə demisi və öz yaradıcılıq yolu ilə iz qoymuş sənətkarlardır.

Bənzərsiz və zəngin yaradıcılıq dünyasına malik, əfsanəvi fırça ustası Səttar Bəhlulzadənin yaratdığı bütün tablolarında, baxmayaraq ki, rəssam daha çox mənzərə əsərləri yaradırdı, milli mədəniyyətimizin hansısa bir elementini və ya rəmzi ifadəsini görmək və duymaq mümkündür. Rəssam “Azərbaycan nağılı” adlı əsərində sanki Azərbaycan dünyasını tabloda əks etdirmək istəmişdir. Kompozisiyada əzəmətli dağlar fonunda, göl ətəyində dairəvi iri xonçalar və xonçaların içərisi dolu bol Azərbaycan nemətləri çiçəklənmiş ağacların və güllərin əhatəsində o qədər ustalıqla və əsl sənət coşqusu ilə təsvir edilib ki, bu şehrin ağışına köklənəndən və bol estetik zövq almadan əsərdən ayrılmaq olmur. Rəssam eyni zamanda, tablounun yuxarı hissəsində dalğalanan kəlağayını təsvir etməklə bir növ yaradıcılıq işinə möhür basmışdır, yəni, əlavə heç bir şərhə ehtiyac duymadan tablodan Azərbaycan dünyasını asanlıqla sezmək olar. Sadalanan xüsusiyyətləri rəssamın Novruzla bağlı digər əsərlərinə də şamil etmək olar.

Xalidə Səfərovanın “Novruz” adlı əsəri diqqət çəkəndir. Kompozisiyada mərkəzdə Novruz bayramının ləziz nemətləri ilə bəzədilmiş xonça, xonçanın əhatəsində isə əllərində Bahar bayramının rəmzi olan səməni tutmuş xanımlar

və xoruz döyüşdürən milli geyimli gənc oğlanlar təsvir edilib. Yallı rəqsinin ifaçılarının oyun hərəkətləri bayram sevincini daha da artırır. Əsər zəngin kolorit həlli ilə tamamlanıb. Rəssamın həmçinin milli çovkan oyununa həsr edilmiş əsərləri də nəzər-diqqəti cəlb edir.

Elbəy Rzaquliyevin “Novruz bayramı” əsərində isə Xəzər dənizinin fonunda, İçərişəhərdə Novruz bayramı şənliklərinin bədii təsviri əks olunub. Tabloda kəndirbazın oyunu və milli geyimli rəqqasələrin müxtəlif pozalı hərəkətləri əsl bayram əhval-ruhiyyəsinə təbəssüm etdirir. Əsərin sağ hissəsində təsvir edilmiş xalça nümunəsinin təsviri əsərin bədii ifadəliliyini daha da artırır.

Tanınmış rəssam Ələkbər Rzaquliyev öz yaradıcılığında xalqımızın məişət və etnoqrafik ənənələrini böyük ustalıqla təənnüm etməkdən yorulmamışdır. Rəssamın “Köhnə Bakı” silsiləsinə aid əsərlərinin hər biri bədii estetik məziyyətləri ilə yanaşı, özünəməxsus dəqiq işlənilmə xüsusiyyətləri ilə də seçilir. “Gələnə hədiyyə ilə” adlı əsərində rəssam Novruz ərəfəsində bayram şirniyyatları ilə dolu xonça ilə qız evinə bayram görüşünə tələsən ailənin bədii görünüşlərini təsvir edib. İçərişəhərin fonunda milli geyimli ailə üzvlərinin fərdi xarakterik xüsusiyyətləri incə cizgi, ştrix elementləri ilə ustalıqla əks etdirilib.

E.Şahtaxtinskaya “Novruz bayramı ərəfəsində”, “Qutablar” adlı əsərlərini yaradarkən Azərbaycan xalqının ən qədim adət-ənənələrinə yaradıcı şəkildə müraciət edib. Rəssam Novruz bayramına hazırlıq mərhələsində, qadınların səmənilərin əhatəsində milli şirniyyat növləri - paxlava, şəkərbura, digər əsərində isə milli ornamentli kilim üzərində əyləşmiş üç qadının Azərbaycan mətbəxinin ləziz nemətlərindən hesab olunan qutab hazırladıqları məqamda təsvir edib. Hər iki əsər öz dolğun bədii lövhələri, zəngin etnoqrafik çalarları və zəngin kolorit həlli ilə diqqəti cəlb edir. Bu bədii əsərlər həm də milli etnoqrafik xüsusiyyətlərimizin mükəmməlliklə təsviri baxımından da əhəmiyyətlidir.

Yuxarıda sadalanan əsərlər Azərbaycan rəssamlarının Novruz bayramına həsr edilmiş bədii yaradıcılıq işlərinin kiçik bir qismini təşkil edir. Azərbaycan xalqının tarixində və məişətində geniş şəkildə kök salmış və hər il dövlət səviyyəsində qeyd edilən bu bayram və bayramın gözəl xüsusiyyətləri həmişə rəssamlarımızın ilham qaynağına çevrilib və onların yaradıcılığında geniş təzahürünü tapıb.

ƏSƏD QULİYEV,
Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyinin böyük elmi işçisi,
Rəssamlar İttifaqının üzvü,
sənətsünas

